

**ПОРУШЕННЯ НОРМ ЗАГАЛЬНОЇ ДЕКЛАРАЦІЇ ПРАВ ЛЮДИНИ
РОСІЙСЬКИМИ ОКУПАЦІЙНИМИ ВІЙСЬКАМИ
НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ**

Савчук В.В.,

студент 3 курсу, гр БП-20

Інституту права та сучасних технологій.

Науковий керівник : к.ю.н., доцент

*кафедри приватного та публічного права **Кипич І.В.***

Київського національного університету технологій та дизайну

м. Київ, Україна

Стаття присвячена аналізу порушення норм загальної декларації прав людини російськими окупаційними військами на території України та цивільно-правовим аспектам притягнення до відповідальності усіх причетних, а також формуванню висновків і пропозицій спрямованих на досягнення вище поставленої мети.

Ключові слова: загальна декларація прав людини, організація об'єднаних націй, російська агресія, нюрнберзькі принципи, трибунал, порушення прав людини.

Постановка проблеми. Після двох світових війн та репресій тоталітарних режимів у першій половині ХХ століття Організація Об'єднаних Націй визначила головним завданням для себе запровадження єдиної міжнародної системи захисту прав людини. Найважливішим кроком у побудові системи захисту прав людини і стало прийняття Загальної декларації прав людини. Загальна декларація прав людини була прийнята у вигляді резолюції Генасамблеї ООН, хоча й закріплені в ній норми мають рекомендаційний характер, але проголошені в декларації основні права і

свободи розглядаються сьогодні більшістю країн як юридично обов'язкові договірні норми. Україна не є винятком тому Конституція України 1996 р. увібрала фундаментальні положення Декларації, зокрема – про верховенство прав людини, рівність і непорушність прав, права людини на свободу і особисту недоторканість, соціально-економічні права тощо. Проте, на початку XXI століття російська федерація, незважаючи на свій статус постійного члена Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй, спочатку у 2014 анексувала Крим окупувала частину територій Луганської та Донецької областей ,про що С.В. Адамович 2018 році написав свою роботу”
Порушення норм Загальної декларації прав людини російським окупаційним режимом в Криму та в ОРДЛО”[2] ,а у 2022 взагалі розпочала повномасштабну війну проти України, масово порушуючи майже усі статті Загальної декларація прав людини.

З початку повномасштабної війни за даними ООН з України змушені були виїхати понад 6 млн. чоловік та станом на 2 вересня 2022 року понад 7 тисяч цивільних було убито, закатовано та ще 5 ,5 тисяч поранено, а це лише задокументовані факти і в розрахунок не входять жертви з 2014-2022 з анексованих територій так, як немає можливості встановити ці дані. До того ж 30% жертв складають діти віком до 16 років [3]. Численні випадки умисних вбивств, знущання, позасудові страти, викрадення і кидання людей «в підвали», утримання в нелюдських умовах в російських в'язницях, тортури, пограбування та інші злочини засвідчили глобальне недотримання росіянами прав людини. Від початку нападу Росії на Україну місія зафіксувала згвалтування восьми жінок та однієї дівчинки, 15 випадків сексуального насильства як метод катування щодо чоловіків, 11 випадків примусу до публічного роздягання та вісім випадків інших форм сексуального насильства- зазначають управлінні ООН. Також порушено ст.19 та ст.5 в районах, контрольованих РФ, ООН зафіксовано 407 насильницьких зникнення та свавільних затримання цивільних, включаючи представників

місцевої влади, журналістів та активістів. Серед затриманих також була одна дитина. 17 чоловіків та одна жінка згодом були знайдені мертвими.

Отже ще від 2014 року постійно фіксуються нові факти порушень прав людини: незаконні затримання та обмеження свободи пересування цивільних осіб, залучення школярів до пропаганди, примушування до вступу жителів територій так званих «ЛНР» і «ДНР» в «громадські організації», створення паралельної правової системи, порушення прав власності, перешкоджання діяльності міжнародних організацій [4]. На жаль, всі ці порушення прав людини стали «нормою» для жителів територій так званих народних республік» [3]. Саме росія несе повну відповідальність за порушення прав людини на окупованих територіях, що підтверджується абсолютною більшістю міжнародних документів.

Судові процеси над виконавцями поступово, але відбуваються, питання ж в іншому як і коли будуть відповідати замовники, ті хто видавали накази: влада росії. На превеликий жаль, тут ситуація складається набагато гірше, прикладом є те що Європейський Суд з прав людини у Страсбурзі визнав владу Молдови та росії винними у порушенні прав громадян на території Придністров'я, чим визнав, що росія фактично захопила цей регіон у Молдови. Але ніхто не поніс покарання до того ж міністерство закордонних справ росії виступило з нотою протесту з приводу цього рішення, зазначивши про його суперечливість, непослідовність та оцінці доказів, отриманих незаконним шляхом. Також відбулося у Грузії. Тому основною метою на даний момент є реформація міжнародної системи захисту прав людини та неминуче покарання усіх причасних до цих подій починаючи від виконавців закінчуючи замовниками. На даний момент на дозвіл чекають понад 17 тисяч скарг проти росії. Серед них є позови, подані у зв'язку із вторгненням в Україну. Найчастіше зустрічаються порушення статей 3 (катування та нелюдське поводження) та 5 (позбавлення свободи).

Також визнано, що країна агресор порушила, зобов'язання статті 34 європейської Конвенції щодо можливі вільно та безперешкодно подавати

скарги до Європейського Суду. Не усі злочини росіян, які зараз фіксують слідчі на території України, будуть розглядати у міжнародних судових інститутах. Більшість з цих справ, зокрема щодо рядових російських солдатів, візьмуть на себе українські органи судочинства. Але до якої відповідальності можуть притягнути саме замовників, організаторів війни? Тут допоможуть Нюрнберзькі принципи,[5] які дуже чітко говорять про такий факт: будь-яка особа, незважаючи на посаду, має нести відповідальність, якщо вчинила діяння, що згідно з міжнародним правом становить злочин. Навіть якщо ця особа очолює державу, з неї не знімається відповідальність згідно з міжнародним правом. Наприклад, в.в.путін цілком може бути притягнутий до кримінальної відповідальності, як воєнний злочинць, за злочини проти людяності та геноцид, якщо є прямі докази, що він наказав солдатам вбивати та знущатися з мирного населення,але довести провину так буде досить складно, а ось притягти до відповідальності за злочини агресії реально так як росія напала на Україну – це акт агресії. Є відео та укази путіна, які це підтверджують. Проблема в тому, що росія не ратифікувала Римський статут Міжнародного кримінального кодексу, яким можна притягти за це до відповідальності. Залишаються лише Нюрнберзькі принципи, щоб створити спеціальний міжнародний трибунал, який розглядатиме воєнні злочини, скоєні в Україні.

Найкращим кроком було б, залучити міжнародних гравців – Європейський Союз, Раду Європи або, можливо, створити якийсь гібридний європейський регіональний вид трибуналу. Зараз тривають змістовні переговори для створення такого трибуналу. Насамкінець, можливо розробити українську версію спеціального трибуналу, конкретно який стосується України і конкретно злочину агресії. Це потребуватиме міжнародної технічної допомоги, щоб це вдалося; також може бути створена спеціальна палата в межах існуючих структур. Втім, тут є певна проблема, адже злочин агресії є міжнародним злочином, і міжнародне співтовариство повинно бути частиною будь-яких судових розглядів стосовно злочину

агресії путіна. Україна не може це зробити одна. Міжнародне співтовариство повинно бути частиною цього процесу і судити путіна.

Висновки.

Держава агресор з 2014 року за час війни проти України порушила близько 400 міжнародних договорів. Основними з яких є Статут ООН; Конвенція ООН про боротьбу з фінансуванням тероризму; Конвенція ООН щодо запобігання злочину геноциду та покарання за нього; корпус конвенцій, що регулюють закони та звичаї війни; Міжнародна конвенція для захисту усіх осіб від насильницького зникнення; Конвенція про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту; Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм расової дискримінації; Конвенція ООН з морського права. Європейську конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод; Статут Ради Європи. Але їх сформоване владне коло ніяк не можуть притягнути до відповідальності тому автор вважає для України доцільними наступні дії щоб домогтися міжнародного правосуддя.

По-перше, відповідальність в рамках національного законодавства. Україна привела законодавство у відповідність до Римського статуту і чинного міжнародного права. Україна за принципом компліментарності може в рамках українських судів судити росіян, що вчиняли злочини тут. Вона це уже робить і повинна це робити. По-друге, міжнародний кримінальний суд. росія і Україна не є сторонами цього суду, але Україна прийняла юрисдикцію МКС, так що навіть якщо росія не є стороною, це не має значення. росія вчинила злочини на території України, Україна прийняла юрисдикцію Міжнародного кримінального суду саме для того, щоб переслідувати тих, хто вчинив злочини. Це дозволяє розглядати осіб, які займають цивільні або військові посади, як таких, що мають контроль над ситуацією в Україні. Тобто, ці особи, маючи визначальний вплив, знали або повинні були знати, що в Україні вчиняються такі злочини, і нічого не зробили для того, щоб припинити їх або покарати за їхнє вчинення. Таким чином, очільник росії

може і повинен бути переслідуваний за злочини в Україні за принципом командної відповідальності, хоча він і прямо не вчиняв ці злочини. Його статус мав би передбачати, що він є недоторканим, але щодо типів міжнародних злочинів: немає обмежень щодо статусів, немає безкарності, і посада не має значення. Насамкінець, можливо розробити українську версію спеціального трибуналу, конкретно який стосується України. Це потребуватиме міжнародної технічної допомоги, щоб це вдалося, залучити міжнародних гравців – Європейський Союз, Раду Європи, країни союзники.

Список використаних джерел:

1. Загальна декларація прав людини
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text
2. С.В. Адамович. Порухення норм Загальної декларації прав людини російським окупаційним режимом в Криму та в ОРДЛО.
<http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/3579/1/Порушення-норм-Загальної-декларації-прав-людини-російським-окупаційним-режимом-в-Криму-та-в-ОРДЛО.pdf>
3. Втрати серед цивільних ООН
<HTTPS://UKRAINE.UN.ORG/SITES/DEFAULT/FILES/2022-04/UKRAINE%20-%20CIVILIAN%20CASUALTY%20UPDATE%20AS%20OF%2024.00%2017%20APRIL%202022%20UKR.PDF>
4. ОГЛЯД ПОРУШЕНЬ ПРАВ ЛЮДИНИ В ОКРЕМИХ РАЙОНАХ ЛУГАНСЬКОЇ ТА ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТЕЙ | БЕРЕЗЕНЬ 2018
<HTTPS://VOSTOK-SOS.ORG/PRAVA-LYUDYNY-V-ORDLO-BEREZEN-2018/>
5. Нюрнберзький процес // Юридична енциклопедія : [у 6 т.] / ред. кол.: Ю. С. Шемшученко

In theses, the question of the responsibility of the Russian occupying forces for violating the norms of the Universal Declaration of Human Rights is raised. The UN statistics and articles that they violated are mentioned, and the author also proposed a mechanism by which the guilty can be brought to justice.

Key words: universal declaration of human rights, organization of the United Nations, Russian aggression, Nuremberg principles, tribunal, violation of human rights.